

BIULETYN NIEMIECKI

Nr 41 ♦ 30.10.2013

dr Andrzej Ancygier

NIEMIECKA POLITYKA KLIMATYCZNA I JEJ UWARUNKOWANIA

-

Statystyki

-

Kalendarium od 22 września do 24 października 2013 roku

-

www.csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Niemiecka polityka klimatyczna i jej uwarunkowania

dr Andrzej Ancygier

Niemcy należą do krajów mogących się pochwalić ambitną polityką klimatyczną. Polityka ta ma korzenie w ogromnym poparciu społecznym oraz w przekonaniu, że inwestycje w nowe technologie i efektywność energetyczną zaowocują nie tylko ograniczeniem emisji dwutlenku węgla, ale również rozwojem nowych gałęzi przemysłu i powstaniem dodatkowych miejsc pracy. Jednocześnie pewne sektory gospodarki w Niemczech są traktowane ulgowo, czego przykładem jest blokowanie przez ten kraj kompromisu w sprawie redukcji emisji spalin z samochodów osobowych. Niniejsza analiza przedstawia różne aspekty niemieckiej polityki klimatycznej, jak również jej uwarunkowania polityczne i społeczne.

Podstawy niemieckiej polityki klimatycznej

Podobnie jak w przypadku wielu innych krajów, niemiecka polityka klimatyczna sięga wczesnych lat 90. XX w. W 1991 r. została przyjęta ustawa w Niemczech zobowiązująca firmy energetyczne do zakupu energii ze źródeł odnawialnych po z góry ustalonej cenie, która jednak była znacznie poniżej progu opłacalności (*Stromeinspeisungsgesetz*). Mimo wszystko stabilne ramy prawne i spora doza idealizmu pierwszych inwestorów, wtedy jeszcze przede wszystkim rolników, doprowadziły do rozwoju sektora energii odnawialnej znacznie szybciej, niż wielu się tego spodziewało, i stworzyły podstawy niemieckiej transformacji energetycznej. Transformacja ta uległa znacznemu przyspieszeniu jednak dopiero po przyjęciu ustawy o energiach odnawialnych (EEG) w 2000 r.¹. Także na początku lat 90. niemiecki parlament jako jeden z pierwszych na świecie ratyfikował *Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu* przyjętą na konferencji w Rio de Janeiro w 1992 r. Trzy lata później to właśnie w Berlinie odbyło

się pierwsze spotkanie Konferencji Stron (COP 1), w czasie którego rozpoczęto negocjacje nad celami redukcji emisji dwutlenku węgla dla poszczególnych krajów. Negocjacje te doprowadziły do podpisania w 1997 r. protokołu z Kioto, w którym Niemcy, podobnie jak Dania, zobowiązały się do redukcji emisji dwutlenku węgla w latach 2008-2012 o 21% w porównaniu z rokiem 1990. W przypadku Niemiec był to jednak cel nieco łatwiejszy do osiągnięcia: restrukturyzacja przemysłu we wschodnich Niemczech już doprowadziła do znacznych redukcji emisji.

Nemiecka polityka klimatyczna uległa zaostreniu w 2007 r., kiedy to przyjęty został *Zintegrowany program dla energii i ochrony klimatu*. Przewidywał on redukcję niemieckich emisji dwutlenku węgla do 2020 r. o 40% w stosunku do roku 1990, ale pod warunkiem że Unia Europejska zgodzi się na redukcję swoich emisji o 30% w tym samym okresie. Dokument ten wprowadzał również cel co najmniej 30% udziału odnawialnych źródeł energii w sektorze energii elektrycznej i 14% w sektorze ciepła. Cele te miały zostać osiągnięte w wyniku wprowadzenia w życie 29 punktów wymienionych w tym dokumencie. Sprowadzały się one głównie do działań w zakresie rozwoju energii odnawialnych i wzrostu efektywności energetycznej, chociaż kilka zdań poświęcono również redukcji emisji gazów cieplarnianych innych niż dwutlenek węgla. W dokumencie tym wielokrotnie podkreślano nie tylko korzyści wynikające z wymienionych działań dla ochrony klimatu, ale także dla niemieckiej gospodarki, w tym przede wszystkim przyspieszenie wzrostu gospodarczego będące rezultatem inwestycji i rozwoju technologii niskoemisyjnych, powstanie dodatkowych miejsc pracy w „zielonych” gałęziach gospodarki, jak również zmniejszenie zależności od importu surowców energetycznych².

¹ „20 Jahre Förderung von Strom aus Erneuerbaren Energien in Deutschland – eine Erfolgsgeschichte“, *RenewsSpezial*, Ausgabe 41, September 2010, <http://www.unendlich-viel-energie.de/uploads/media/41_Renews_Spezial_20_Jahre_EE-Strom-Foerderung.pdf>, 15.10.2013.

² „Bericht zur Umsetzung der in der Kabinettsklausur am 23./24.08.2007 in Meseberg beschlossenen Eckpunkte für ein Integriertes Energie- und Klimaprogramm“, Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, 5.12.2007

Pozytywny wpływ polityki klimatycznej na gospodarkę został również podkreślony w *Planie energetycznym* z września 2010 r. Stwierdzono w nim między innymi, że „wysoki stopień bezpieczeństwa energetycznego, efektywna polityka prowadząca do ochrony klimatu i środowiska, jak również konkurencyjne gospodarczo zaopatrzenie w energię są głównymi elementami, które pozwolą Niemcom także w dłuższym okresie zachować konkurencyjność gospodarczą”. *Plan energetyczny* zastrzył również cele emisji dwutlenku węgla do roku 2020: cel 40% redukcji emisji dla Niemiec określono jako wiążący bez względu na to, czy cel dla Unii Europejskiej zostanie podniesiony do 30%, czy też nie. Ponadto ustalono cele na kolejne lata: -55% do roku 2030, -70% do roku 2040 i co najmniej -80% do roku 2050³.

W pozostałej części artykułu zostaną przedstawione niektóre działania rządu Niemiec realizowane w ramach polityki klimatycznej i ich skutki dla redukcji emisji gazów cieplarnianych. Następnie zostanie omówiony wpływ niemieckiej polityki klimatycznej na niemiecką gospodarkę, jej rola w czasie kampanii wyborczej przed wrześniowymi wyborami oraz akceptacja dla tej polityki w społeczeństwie. W ramach podsumowania zostaną omówione główne czynniki odróżniające polską i niemiecką politykę klimatyczną.

Rola sektora energetycznego w polityce klimatycznej

Redukcja emisji dwutlenku węgla z sektora energetycznego w Niemczech jest realizowana głównie w ramach projektu *Energiewende*, czyli transformacji energetycznej. Minister ochrony środowiska Peter Altmaier określił *Energiewende* jako projekt porównywalny z transformacją gospodarki NRD po zjednoczeniu Niemiec⁴. Faktycznie plany zastąpienia konwencjonalnych i atomowych elektrowni w większości przypadków zdecentralizowanymi i lokalnymi źródłami energii, które w ciągu kilku dziesięcioleci mają napędzać największą w Europie

<http://www.bmu.de/fileadmin/bmu-import/files/pdfs/allgemein/application/pdf/gesamtbericht_iekp.pdf>.

³ „Energiekonzept für eine Umwelt schonende, zuverlässige und bezahlbare Energieversorgung“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, 28.09.2010,

<http://www.bmu.de/fileadmin/bmu-im-port/files/pdfs/allgemein/application/pdf/energiekonzept_bundesregierung.pdf>.

⁴ „Energiewende ist vergleichbar mit der Wiedervereinigung“, EurActiv.de, 17.09.2013, <<http://www.euractiv.de/energie-und-klimaschutz/interview/energie-wende-ist-vergleichbar-mit-der-wiedervereinigung-008017>>.

i czwartą co do wielkości gospodarkę na świecie, są dosyć ambitne. Co jednak zaskakuje, to nie tyle skala projektu, ile raczej zgoda prawie wszystkich partii co do konieczności przeprowadzenia tej transformacji. Ten konsensus wynika z poparcia transformacji energetycznej w społeczeństwie: partia FDP, która jako jedyna domagała się spowolnienia tempa transformacji i zmiany systemu wsparcia, która zahamowałaby rozwój energii odnawialnych, nie uzyskała wystarczającego poparcia, żeby znaleźć się w parlamencie.

Jednak niemiecka transformacja energetyczna pociąga za sobą także nieoczekiwane konsekwencje. Na przestrzeni ostatnich miesięcy podkreśla się szczególnie dwie kwestie: wzrost cen prądu w Niemczech spowodowany finansowaniem odnawialnych źródeł energii i – co może szczególnie zaskakiwać – wzrost emisji dwutlenku węgla z sektora energetycznego w ostatnich latach.

Szybki rozwój energii odnawialnych w Niemczech jest rezultatem systemu wsparcia opartego na stałych taryfach (tzw. *Feed-in Tariffs*). Główną zaletą tego systemu jest jego prostota: za każdą kilowatogodzinę ze źródeł odnawialnych wprowadzoną do sieci jej producent otrzymuje stałą, ale zróżnicowaną w zależności od źródła energii, kwotę⁵. Koszty tego systemu wsparcia dzielone są przez ilość prądu wyprodukowanego w Niemczech i dodawane do rachunków za energię elektryczną (tzw. *Umlage*). Wysokość tej opłaty w przeliczeniu na kilowatogodzinę wzrosła z 1,02 eurocenta w roku 2007 do 5,28 eurocentów pięć lat później. Ostatnio ogłoszony raport czterech głównych operatorów sieci energetycznej wskazuje na dalszy wzrost kosztów wsparcia dla energii odnawialnej w roku 2014 do 6,24 eurocentów za kilowatogodzinę, które są dodawane do rachunków za prąd. Ten wzrost jest przede wszystkim wynikiem zbyt wysokich taryf dla energii słonecznej w latach 2008-2011, kiedy to rząd niemiecki zbyt późno zareagował na spadek cen paneli fotowoltaicznych. To opóźnienie zaowocowało dodatkowymi instalacjami w sektorze energii słonecznej o łącznej mocy prawie 15 GW w latach 2010 i 2011. Taryfa dla tego źródła energii została obniżona o ponad 70% w ciągu ostatnich 5 lat i jest obecnie na poziomie znacznie niższym niż ceny energii.

Kolejnym powodem znacznego wzrostu wysokości opłaty za rozwój energii odnawialnych jest sposób jej obliczania – dochody z poboru tej opłaty przeznaczane są na

⁵ Więcej na ten temat w 34. numerze Biuletynu Niemieckiego ze stycznia 2013.

pokrycie różnicy pomiędzy stałymi taryfami, które operatorzy sieci są zobowiązani płacić producentom energii ze źródeł odnawialnych, a cenami energii elektrycznej na giełdzie, którą ci operatorzy otrzymują w zamian. Paradoksalnie, właśnie na skutek rozwoju fotowoltaiki ceny energii na giełdzie w Lipsku, zwłaszcza w środku dnia, znacznie spadły (patrz: Rys. 1). To doprowadziło do wzrostu różnicy pomiędzy stałymi taryfami a cenami energii na giełdzie i w rezultacie do wzrostu wysokości *Umlage*.

Mimo to znaczny wzrost cen energii elektrycznej w ostatnich latach jest tylko częściowo spowodowany wzrostem kosztów wsparcia dla energii odnawialnych, które stanowią obecnie około 19% ceny energii elektrycznej dla konsumentów indywidualnych. W podobnym stopniu wzrosły również ceny wytwarzania energii, które dotyczą przede wszystkim źródeł konwencjonalnych. Wszystkie te opłaty są obciążone dodatkowo podatkiem VAT, co oznacza wyższe dochody do budżetu Niemiec – w latach 2000-2012 tylko z opodatkowania opłaty finansującej rozwój energii odnawialnych państwo niemieckie uzyskało dodatkowo 6,2 mld euro⁶.

Kolejnym, znacznie bardziej zaskakującym skutkiem *Energiewende* jest wzrost emisji dwutlenku węgla z sektora energii elektrycznej. Po spadku emisji dwutlenku węgla o ponad 36% w latach 1990-2010 na przestrzeni ostatnich dwóch lat emisje te w przeliczeniu na wyprodukowaną kilowatogodzinę wzrosły o prawie 6%⁷. Ten trend jest wynikiem dwóch czynników. Przede wszystkim energie odnawialne zastępują głównie energię atomową: podczas gdy produkcja energii z elektrowni atomowych w roku 2012 była o 35 GWh niższa niż w roku 2010, produkcja energii ze źródeł odnawialnych wzrosła o 37 GWh w tym samym okresie (patrz: Rys. 2).

Drugim powodem wzrostu emisji z niemieckiego sektora energetycznego jest niska cena pozwoleń na emisję dwutlenku węgla. Spowodowało to, że ponownie najtańszym źródłem energii – nie biorąc pod uwagę kosztów zewnętrznych – stał się węgiel brunatny. Udział tego

źródła energii wzrósł z 23% w roku 2010 do 25,6% w roku 2012. Jednak ten wzrost, który miał również miejsce w przeszłości (w latach 2001-2002, 2006-2007)⁸, należy postrzegać jako tymczasowy: przy obecnym tempie wzrostu produkcji ze źródeł odnawialnych byłaby ona w stanie zastąpić całą podaż energii elektrycznej obecnie generowaną w elektrowniach atomowych w ciągu nieco ponad 5 lat. Ponadto rosnący opór społeczeństwa przeciwko nowym kopalniom odkrywkowym węgla brunatnego stanowi istotną granicę rozwoju tego źródła energii.

Inną kwestią często poruszaną w odniesieniu do transformacji energetycznej w Niemczech są plany budowy nowych elektrowni węglowych. Obecnie na etapie budowy lub planowania znajduje się w sumie 11 takich elektrowni. W niektórych przypadkach (np. Datteln 4, Lünen, Stade) budowa została zahamowana, w innych (np. Wilhelmshaven, Karlsruhe-Rheinhaven, Duisburg-Walsum) oddanie do użytku znacznie się opóźnia⁹. Opłacalność tychże elektrowni stoi jednak pod ogromnym znakiem zapytania. Z jednej strony – według obecnego systemu wsparcia w Niemczech i według prawodawstwa Unii Europejskiej¹⁰ – energia z odnawialnych źródeł ma zagwarantowany priorytetowy dostęp do sieci energetycznej. To oznacza, że wraz ze wzrostem udziału energii ze źródeł odnawialnych elektrownie węglowe będą musiały zostać wyłączone lub pracować z obniżoną mocą przez coraz większą liczbę godzin w ciągu roku. Ponadto szczególny opór w społeczeństwie budzi fakt, że w związku z zaprzestaniem subsydiowania kopalni węgla kamiennego od 2018 r. węgiel spalany w niemieckich elektrowniach będzie pochodził prawie wyłącznie z importu. To nie tylko zwiększy zależność energetyczną Niemiec, ale także, w związku z koniecznością transportu węgla na znaczne odległości, znacznie pogorszy bilans emisji dwutlenku węgla niemieckich elektrowni. Dlatego wielu operatorów coraz częściej decyduje się na rezygnację z budowy kolejnych elektrowni węglowych¹¹.

⁶ „EEG-Umlage hat dem Staat Milliarden eingebracht“ Frankfurter Allgemeine – Wirtschaft, 24.02.2013, <<http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/steuereinnahmen-ee-g-umlage-hat-dem-staat-milliarden-eingebracht-12092743.html>>.

⁷ „Entwicklung des CO₂-Emissionsfaktors für den Strommix in Deutschland in den Jahren 1990 bis 2012 (in Gramm pro Kilowattstunde)“, Das Statistik-Portal, <<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/38897/umfrage/co2-emissionsfaktor-fuer-den-strommix-in-deutschland-seit-1990/>>.

⁸ „Entwicklung der spezifischen Kohlendioxid-Emissionen des deutschen Strommix in den Jahren 1990 bis 2012“ Umweltbundesamt, 07.2013

<http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/461/publikation/climate_change_07_2013_icha_co2emissionen_des_dt_strommixes_webfassung_barrierefrei.pdf>.

⁹ „Geplante und im Bau befindliche Kohlekraftwerke“, BUND, 25.04.2013,

<http://www.bund.net/fileadmin/bundnet/pdfs/klima_und_energie/121_123_bund_klima_energie_kokw_verfahrensstand_liste.pdf>.

¹⁰ Dyrektywa 2009/28/WE, art. 16 par. 2 (b).

¹¹ „GDF Suez kommt mit Kohlekraftwerk nicht durch“ Handelsblatt, 1.02.2010,

Efektywność energetyczna

Efektywność energetyczna, zwłaszcza w budownictwie, doprowadziła do znacznych oszczędności, na długo zanim kwestie ochrony klimatu stały na porządku dziennym niemieckiego rządu. Już w 1976 r. przyjęto ustawę o efektywności energetycznej, która od tamtego czasu była trzykrotnie nowelizowana. Ostatnia nowelizacja – z lipca 2013 r. – była skutkiem implementacji europejskiej dyrektywy 2012/27/WE o efektywności energetycznej i w znacznym stopniu zaostrzyła istniejące już i tak wysokie standardy dotyczące efektywności energetycznej w budownictwie. Jednym z głównych elementów było wprowadzenie wymogu budowy domów neutralnych energetycznie najpóźniej od roku 2020¹².

Jednym z instrumentów osiągnięcia celu wspomnianego w *Zintegrowanym programie* z 2007 r. 14% udziału energii odnawialnych w sektorze ciepła i chłodu była nowelizacja *Ustawy o ciepłe z odnawialnych źródeł energii* z grudnia 2011 r. Wprowadziła ona przymus wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w budowanych lub remontowanych budynkach. Jeżeli inwestor zdecydował się na wykorzystanie energii słonecznej, to musi ono pokryć co najmniej 15% zapotrzebowania danego budynku na ciepło i chłód. W przypadku wykorzystania biomasy to zapotrzebowanie musi zostać pokryte w co najmniej 50%. Ustawa ta przewidywała również wsparcie dla działań zwiększających udział energii odnawialnych w budownictwie w wysokości 500 mln euro rocznie¹³.

Działania nie tylko w zakresie efektywności energetycznej, ale również rozwoju odnawialnych źródeł energii i alternatywnych rodzajów napędu są finansowane również z Funduszu Energetyczno-Klimatycznego zainicjowanego ustawą z grudnia 2010 r. Głównym źródłem dochodów tego Funduszu miały być od 2013 r. przychody z aukcji pozwoleń na emisję dwutlenku węgla. Dodatkowo w zamian za przedłużenie okresu działalności elektrowni atomowych, o którym zdecydowano pod koniec 2010 r., cztery główne firmy energetyczne: E.ON, EnBW,

Vattenfall i RWE, zgodziły się na płacenie specjalnego podatku, z którego dochody miały wpłynąć właśnie na konto tego Funduszu. Jednak po decyzji o wycofaniu się z energetyki atomowej do roku 2022, podjętej po wydarzeniach w Fukushima, firmy te zaprzestały płacenia tego specjalnego podatku¹⁴. Poza tym z racji spadku ceny pozwoleń na emisję dwutlenku węgla znacznie poniżej poziomu 17 euro, które zakładano w momencie utworzenia Funduszu, środki finansowe na inwestycje w efektywność energetyczną wyniosły w 2011 r. zaledwie 75 mln euro¹⁵. Dopiero w 2013 r. sytuacja Funduszu uległa znacznej poprawie: Bank KfW zgodził się na przejęcie części kosztów finansowania działań przewidzianych przez Fundusz. Dodatkowo objęcie sektora energetycznego obowiązkiem zakupu pozwoleń na emisję dwutlenku węgla przyczyniło się do wzrostu dochodów Funduszu, który w bieżącym roku przeznaczy na inwestycje prawie 1,4 mld euro.

Jednak głównym źródłem finansowania działań w ramach efektywności energetycznej budynków są preferencyjne kredyty gwarantowane właśnie przez bank KfW. W przypadku domów o szczególnie wysokiej efektywności energetycznej, czyli tzw. domów pasywnych, lub domów aktywnych, które produkują więcej energii, niż same zużywają, bank ten nawet anuluje część pożyczonej kwoty. KfW finansuje również działania zwiększające efektywność energetyczną w już istniejących budynkach. Tylko w 2012 r. działania tego typu zostały dofinansowane kwotą 3,6 mld euro¹⁶.

Coraz ostrzejsze normy dotyczące efektywności energetycznej w budynkach połączone z dofinansowaniem inwestycji w modernizację budynków doprowadziły do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla z sektora budowlanego w latach 1990-2011 o 58%. W przeciwieństwie do wzrostu efektywności energetycznej w innych sektorach, która miała miejsce na początku lat 90. na skutek transformacji gospodarki NRD, spadek emisji dwutlenku węgla z sektora budowlanego miał miejsce szczególnie na przestrzeni ostatnich 10 lat, na co miały wpływ wyższe koszty energii w połączeniu z możliwością uzyskania

<http://www.handelsblatt.com/unternehmen/industrie/energiebranche-gdf-suez-kommt-mit-kohlekraftwerk-nicht-durch/3359502.html>.

¹² „EnEG 2013 seit dem 13. Juli 2013 in Kraft“, EnEV-Online, 12.07.2013, <<http://www.enev-onli->

[ne.com/enev_praxishilfen/eneg_novelle_im_bundesgesetzblatt_verkuendet.htm](http://www.enev-onli.com/enev_praxishilfen/eneg_novelle_im_bundesgesetzblatt_verkuendet.htm)>.

¹³ „Gesetz zur Förderung Erneuerbarer Energien im Wärmebereich“, Gesetze-im-internet, 7.08.2008. http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/eww_rmeg/gesamt.pdf>.

¹⁴ „Stromkonzerne stellen Zahlung an Ökofonds ein“, Rhein-Zeitung, 9.04.2011, <<http://archiv.rhein-zeitung.de/on/11/04/09/ticker/t/rzo833871.html>>.

¹⁵ „Energie- und Klimafonds und der CO₂-Zertifikatspreis“, Gesamtverband Steinkohle e.V. <http://www.gvst.de/site/steinkohle/Energie_Klimafonds.htm>.

¹⁶ „Geschäftsbericht 2012“ KfW, <https://www.kfw.de/Download-Center/Finanzpublikationen/PDF-Dokumente-Berichte-etc/1_Gesch%C3%A4ftsberichte/Gesch%C3%A4ftsbericht_2012_D.pdf>.

dofinansowania działań zwiększających efektywność energetyczną ze środków państwowych¹⁷. W związku z dalszym zaostrzeniem norm i wykorzystaniem dodatkowych dochodów ze sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla należy się spodziewać dalszej redukcji emisji z sektora budowlanego.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w niektórych sektorach przemysłu energochłonnego. Sektor ten korzysta nie tylko z niższych cen energii na giełdzie spowodowanych rozwojem energii odnawialnych, ale jest również zwolniony od ponoszenia opłaty od rozwoju energii odnawialnych. Jest to jeden z powodów, dla których niektóre gałęzie niemieckiego przemysłu energochłonnego są znacznie mniej efektywne niż w przypadku Polski. Jest to szczególnie widoczne na przykładzie przemysłu stalowego, który w Niemczech zużywa ponad 30% więcej energii na tonę stali niż w Polsce. Jednak w wielu innych sektorach, np. w przemyśle chemicznym lub cementowym, Niemcy mogą poszczycić się efektywnością energetyczną nieco powyżej średniej europejskiej¹⁸.

Zamieszanie wokół emisji z sektora samochodowego

Emisje dwutlenku węgla z sektora komunikacji stanowiły w Niemczech w roku 2011 prawie 17% wszystkich emisji. Pomimo redukcji o ponad 36% w okresie 1995-2012 Niemcy emitują najwięcej dwutlenku węgla na kilometr z samochodów osobowych spośród krajów starej Piętnastki – 141,5 g/km¹⁹. Powodem tak wysokich emisji w przypadku Niemiec jest duży udział samochodów luksusowych i sportowych. Dodatkowo niemieccy producenci aut znajdują się daleko za konkurentami z innych krajów UE, jeżeli chodzi o wykorzystanie alternatywnych napędów, takich jak napęd hybrydowy czy też samochody elektryczne²⁰. Taki stan doprowadził do jednej z najbardziej kontrowersyjnych decyzji rządu Niemiec w kwestii polityki klimatycznej na poziomie europejskim.

¹⁷ „Entwicklung der Treibhausgasemissionen in Deutschland nach Sektoren“ Umweltbundesamt 8.01.2013, <http://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/479/dokumente/pi-2013-05_anlage_treibhausgasemissionen.pdf>.

¹⁸ „Energy Efficiency Indicators in Europe” Odyssee, <<http://www.odyssee-indicators.org/online-indicators/>>.

¹⁹ „Average carbon dioxide emissions per km from new passenger cars” Eurostat, 14.06.2013, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/environment/data/main_tables>.

²⁰ „European Vehicle Market Statistics” The International Council on Clean Transportation, 2011, <http://www.theicct.org/sites/default/files/publications/Pocketbook_LowRes_withNotes-1.pdf>.

W 2009 r. kraje członkowskie Unii Europejskiej zgodziły się na wprowadzenie limitu emisji dwutlenku węgla dla samochodów osobowych na poziomie 130 g/km, począwszy od roku 2015. Producenci samochodów o wyższych emisjach będą zmuszeni uiszczać opłatę z tytułu przekroczenia emisji. Rozporządzenie to zawierało również wzmiankę o wprowadzeniu limitu 95 g/km, który miałby obowiązywać od roku 2020. Jednak szczegóły rozporządzenia, które wprowadzałyby ten limit, miały zostać ustalone dopiero do 1 stycznia 2013 r.²¹.

W sierpniu 2012 r. projekt rozporządzenia wprowadzającego wyżej wymieniony cel do roku 2020 został przedstawiony przez Komisję Europejską. Po długich negocjacjach, w czerwcu 2013 r., prezydencja Irlandii doszła w tej sprawie do porozumienia z Parlamentem Europejskim²². Jedyne, co pozostało, to – wydawałoby się formalna – zgoda COREPERU, czyli Komitetu Stałych Przedstawicieli przy Radzie Europejskiej. Jednak na skutek presji ze strony Niemiec przyjęcie kompromisu zostało przesunięte o kilka miesięcy²³. Na spotkaniu Rady Ministrów Ochrony Środowiska 14 października 2013 r. Peter Altmaier zaproponował przesunięcie terminu obowiązywania limitu 95 g/km na rok 2024²⁴.

Takie stanowisko spotkało się z ostrą krytyką nie tylko za granicą, ale także w samych Niemczech. Przewodniczący Komitetu ds. Ochrony Środowiska w Parlamencie Europejskim Matthias Groote stwierdził, że jeszcze nie spotkał się z tak „zuchwałą” próbą obalenia osiągniętego kompromisu. Według kierownika niemieckiego Centrum Badań nad Napędem Samochodowym Ferdinanda Dudenhöffera działania Niemiec zahamują badania nad alternatywnymi rodzajami napędu o kilka lat²⁵.

²¹ „Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 443/2009 z dnia 23 kwietnia 2009 r. określające normy emisji dla nowych samochodów osobowych w ramach zintegrowanego podejścia Wspólnoty na rzecz zmniejszenia emisji CO₂ z lekkich pojazdów dostawczych”, 5.06.2009, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0001:0015:PL:PDF>>.

²² „MEPs strike 95g/km deal with Irish Presidency for car CO2 emissions”, European Parliament – News, 25.06.2013, <<http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20130624IPR14328/html/MEPs-strike-95gkm-deal-with-Irish-Presidency-for-car-CO2-emissions>>.

²³ „Merkel will Autoindustrie schonen”, Süddeutsche.de, 26.06.2013, <<http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/co-emissionen-deutschland-lehnt-geplante-abgasnormen-ab-1.1706891>>.

²⁴ „Altmaier will CO2-Grenzwerte aufweichen“ n-tv.de, 14.10.2013, <<http://www.n-tv.de/wirtschaft/Altmaier-will-CO2-Grenzwerte-aufweichen-article11536836.html>>.

²⁵ Ibidem.

Trzeba przyznać, że poziom 95 g/km jest wyjątkowo ambitny: w przypadku Japonii podobny cel został ustalony na poziomie 105 g/km, a w przypadku Stanów Zjednoczonych jest to 121 g/km²⁶. W takiej sytuacji niemiecki przemysł samochodowy, który w przypadku niewypełnienia tych norm byłby zmuszony podnieść ceny swoich aut, byłby narażony na utratę konkurencyjności cenowej. Jednak projekt porozumienia zawierał wiele możliwości uniknięcia konieczności ponoszenia opłaty z tytułu przekroczenia emisji poprzez zwiększenie udziału samochodów emitujących poniżej 35 g/km, czyli samochodów elektrycznych lub hybrydowych.

Brak zgody rządu niemieckiego na ostrzejsze normy emisji dwutlenku węgla z samochodów osobowych, która w znacznym stopniu odstaje od głównego trendu niemieckiej polityki klimatycznej, może wynikać z ogromnej roli przemysłu samochodowego dla niemieckiej gospodarki – według danych niemieckiego Związku Przemysłu Samochodowego przy produkcji samochodów i części zamiennych pracuje obecnie w Niemczech prawie 750 tys. osób²⁷. Jednak ważnym czynnikiem może też być rola przemysłu samochodowego jako jednego z głównych sponsorów kampanii wyborczej rządzącej CDU – z łącznej sumy 19,5 mln euro, które partia ta otrzymała na przeprowadzenie kampanii wyborczej od sponsorów w 2013 r., 2,5 mln euro pochodziło od firm Daimler i BMW. Podobną sumą kampanię wyborczą CDU wsparli Johanna i Stefan Quandt oraz Susanne Klatten: akcjonariusze firmy BMW, którzy łącznie posiadają 46,7% udziałów w tej firmie samochodowej²⁸. Jeszcze bardziej zaskakujący jest fakt, że kilka dni przed zablokowaniem przez niemiecki rząd kompromisu w sprawie limitu emisji dwutlenku węgla dla samochodów osobowych rodzina Quandt/Klatten wsparła budżet CDU kolejnymi 690 tys. euro²⁹.

Paradoksalnie właśnie to powyborcze wsparcie mogło odnieść skutek odmienny od zamierzonego: partia Angeli Merkel w żadnym wypadku nie chce być postrzegana jako realizująca partykularne interesy jakiegokolwiek grupy, zwłaszcza po tak ogromnym sukcesie, jaki odniosła CDU

w ostatnich wyborach. Przykład FDP, która po otrzymaniu 1,1 mln euro od firmy z branży hotelowej walczyła w Bundestagu o zmniejszenie podatku VAT dla tej branży, w efekcie czego była postrzegana jako reprezentująca interesy swoich sponsorów i nie dostała się do parlamentu, jest wystarczająco odstrasżający. To może być jednym z powodów, dla których w czasie negocjacji nad porozumieniem o limitach emisji dwutlenku węgla dla samochodów osobowych minister Altmaier zaproponował jedynie *przesunięcie* roku obowiązywania tego limitu o 4 lata, natomiast nie kontestował konieczności jego wprowadzenia.

Wpływ polityki klimatycznej na gospodarkę Niemiec

Polityka klimatyczna ma ogromny wpływ na gospodarkę Niemiec z dwóch powodów: z jednej strony inwestycje w odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną wiążą się w krótkim okresie z ogromnymi kosztami. Według obliczeń niemieckiego Ministerstwa Ochrony Środowiska osiągnięcie celów redukcji emisji dwutlenku węgla o 40% do roku 2020 w stosunku do roku 1990 będzie wymagało inwestycji w wysokości 400 mld euro w latach 2008-2020. Z drugiej jednak strony rezultatem tych inwestycji ma być ograniczenie kosztów importu surowców energetycznych i utworzenie tysięcy nowych miejsc pracy w sektorach związanych z efektywnością energetyczną, jak również w sektorze energii odnawialnych³⁰. Według określanych jako konserwatywne obliczeń tylko w sektorze efektywności energetycznej ma powstać do roku 2020 ponad 260 tys. dodatkowych miejsc pracy³¹. W sektorze odnawialnych źródeł energii pracowało już w 2011 r. 381 600 osób³². Jakkolwiek import subsydiowanych paneli słonecznych z Chin doprowadził do bankructw wielu przedsiębiorstw produkują-

²⁶ Ibidem.

²⁷ „Jahreszahlen-Allgemeines“ Verband der Automobilindustrie, 11.04.2013,

<<http://www.vda.de/de/zahlen/jahreszahlen/allgemeines/>>.

²⁸ „Parteispenden“ Spiegel-Online,

<<http://www.spiegel.de/flash/flash-25268.html>>.

²⁹ „Parteienfinanzierung: CDU erhält Riesenspende von BMW-Großaktionären“, Spiegel-Online,

<<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/union-erhaelt-riesenspende-von-bmw-eignern-klatten-und-quandt-a-927871.html>>.

³⁰ „Wachstumsmotor. Umwelt und Energie“ Magazin des Umweltministeriums, November 2010, <http://www.bmu.de/fileadmin/bmu-im-port/files/pdfs/allgemein/application/pdf/magazin_wachstumsmotor_bf.pdf>.

³¹ „Klimaschutz, Energieeffizienz und Beschäftigung. Potenziale und volkswirtschaftliche Effekte einer ambitionierten Energieeffizienzstrategie für Deutschland“, Institut für Energie- und Umweltforschung Heidelberg GmbH, <http://www.ifeu.de/energie/pdf/Klimaschutz_Energieeffizienz_undBeschaeftigung.pdf>.

³² „Bruttobeschäftigung durch erneuerbare Energien in Deutschland im Jahr 2011 – eine erste Abschätzung“, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit, 14.03.2012, <http://www.erneuerbare-energien.de/fileadmin/ee-im-port/files/pdfs/allgemein/application/pdf/ee_bruttobeschaeftigung_bf.pdf>.

cych panele fotowoltaiczne w Niemczech, znacznie wzrosło znaczenie lokalnych firm odpowiedzialnych za instalację i konserwację tych paneli: przy spadających cenach paneli fotowoltaicznych koszty ich montażu stanowią proporcjonalnie coraz większy udział w kosztach całej instalacji³³. W ten sposób inwestycje w energię odnawialną i efektywność energetyczną prowadzą do utworzenia miejsc pracy w regionach słabo uprzemysłowionych, szczególnie w regionach wiejskich.

Jedną z zaskakujących konsekwencji niemieckiej polityki klimatycznej – zwłaszcza w świetle argumentów o deindustrializacji Europy płynących z Warszawy – jest wzrost udziału przemysłu w tworzeniu niemieckiego PKB, który w znacznym stopniu spowodowany jest rozwojem „zielonego przemysłu”. W 2011 r. przemysł odpowiadał za wytworzenie 26,4% niemieckiego PKB – najwyższy poziom od 2007 r.³⁴. Stabilny system wsparcia dla energii odnawialnych doprowadził do rozwoju nowych gałęzi przemysłu, które miały również pozytywny wpływ na bilans handlowy Niemiec: w momencie wprowadzenia Ustawy o Energiach Odnawialnych w 2000 r. Niemcy odnotowały ujemny bilans handlowy w wysokości 1,3% PKB. W roku 2013 m.in. dzięki eksportowi produktów z sektora energetyki odnawialnej oczekuje się dodatniego bilansu handlowego w wysokości 6,3%, a Niemcy staną się drugim pod względem wielkości eksporterem na świecie³⁵. Tylko firmy działające w sektorze energii wiatrowej wyeksportowały w 2010 r. produkty o wartości prawie 5 mld euro³⁶.

Polityka klimatyczna w czasie kampanii wyborczej

W czasie kampanii wyborczej poprzedzającej wybory do niemieckiego parlamentu 22 września 2013 r. polityka klimatyczna odgrywała raczej niewielką rolę i ograniczała się do debaty na temat reformy systemu wsparcia dla energii odnawialnych. Reforma ta ma mieć miejsce w ramach okresowej nowelizacji Ustawy o Energiach

Odnawialnych (EEG) w 2014 r. Stosunkowo niska ranga polityki klimatycznej w czasie kampanii wyborczej wynikała z trzech powodów. Przede wszystkim niemieccy politycy są w ogromnym stopniu zgodni co do konieczności ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Poza FDP wszystkie partie opowiadały się za zachowaniem lub nawet przyspieszeniem transformacji energetycznej i ograniczaniu emisji dwutlenku węgla. Kolejnym powodem unikania tematu polityki klimatycznej, zwłaszcza przez CDU, był fakt, że właśnie za rządów Angeli Merkel emisje dwutlenku węgla – z przyczyn wspomnianych wcześniej – nieco wzrosły. Jednak decydującym czynnikiem prowadzącym do unikania tego tematu była kwestia kosztów tej polityki w krótkim terminie. Mimo że finansowanie rozwoju energii odnawialnych stanowi mniej niż 1/5 kosztów energii elektrycznej i pieniądze te trafiają w znacznym stopniu do ponad 1,3 mln posiadaczy paneli słonecznych i lokalnych społeczności inwestujących w odnawialne źródła energii, temat kosztów transformacji energetycznej pojawiał się w niemieckich mediach przed wyborami wyjątkowo często. W związku z tym partie polityczne starały się unikać tego tematu w publicznej debacie.

Jednak kwestie związane z polityką klimatyczną pojawiały się w programach wyborczych wszystkich partii. W programie wyborczym CDU/CSU zakładano podniesienie celu redukcji emisji dla całej Unii Europejskiej do 30% i utrzymanie 40% celu redukcji emisji dla Niemiec do 2020 r. Polityka klimatyczna została przedstawiona głównie jako szansa dla rozwoju przemysłu w tym kraju³⁷. Z kolei w swoim programie SPD proponowało podniesienie celu udziału energii odnawialnych w produkcji energii elektrycznej do 40-45% w 2020 r. i ustalenie nowego celu na poziomie 75% na rok 2030³⁸. Jeszcze ambitniejsze były plany Partii Zielonych, która domagała się całkowitego przejścia na odnawialne źródła energii w ciągu najbliższych 17 lat i redukcji emisji gazów cieplarnianych do roku 2050 o 95%³⁹. Od tego trendu znacznie odbiegała liberalna FDP, która nie zaproponowała żadnych celów dotyczących rozwoju energii odnawialnych. W zamian za to partia ta domagała się zastąpienia systemu stałych

³³ „Photovoltaik Kosten im Jahr 2013“, solaranlage.de, <<http://www.solaranlage.de/preise-kosten/photovoltaik-kosten>>.

³⁴ „Starker Wirtschaftssektor: Bedeutung der Industrie in Deutschland wächst“, Spiegel-Online, 2.11.2012, <<http://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/anteil-der-industrie-an-deutscher-wirtschaftsleistung-steigt-a-864953.html>>.

³⁵ „Germany Current Account to GDP“, Trading Economics, <<http://www.tradingeconomics.com/germany/current-account-to-gdp>>.

³⁶ „Marktentwicklung“, Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie, <<http://www.renewables-made-in-germany.com/de/start/windenergie/windenergie/marktentwicklung.html>>.

³⁷ „Gemeinsam erfolgreich für Deutschland. Regierungsprogramm 2013-2017“, CDU/CSU, <<http://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/regierungsprogramm-2013-2017-langfassung-20130911.pdf>>.

³⁸ „Das WIR Entscheidet. Das Regierungsprogramm 2013-2017“, SPD, <<http://www.spd.de/linkableblob/96686/data/>>.

³⁹ „Zeit für den Grünen Wandel. Teilhaben. Einmischen. Zukunft schaffen“, Bündnis 90/Die Grünen, <http://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Wahlprogramm/Wahlprogramm-barrierefrei.pdf>.

taryf systemem kwotowym⁴⁰. Jednak partia ta po raz pierwszy od 1949 r. nie zdobyła wystarczającego poparcia, żeby znaleźć się w niemieckim parlamencie.

Popularność polityki klimatycznej w Niemczech

Wyniki wyborów w Niemczech wskazują na poparcie społeczeństwa dla umiarkowanej – jak na warunki niemieckie – polityki klimatycznej, która zakłada co najmniej 80% redukcji emisji gazów cieplarnianych do połowy obecnego stulecia. Faktycznie, wyniki badań statystycznych potwierdzają, że obywatele Niemiec traktują globalne ocieplenie jako istotny problem w znacznie większym stopniu niż obywatele innych krajów członkowskich UE – 66% Niemców zaliczyło globalne ocieplenie do największych problemów obecnie stojących przed ludzkością wobec średniej dla UE na poziomie 51% i 41% dla Polski⁴¹. Nieco więcej, bo 79% obywateli Niemiec uważa, że walka ze zmianami klimatu i zwiększenie efektywności energetycznej może przyspieszyć rozwój gospodarczy i stworzyć nowe miejsca pracy⁴².

Nieco zaskakujące, biorąc pod uwagę dyskusję na temat rosnących cen energii elektrycznej, okazały się rezultaty ankiety przeprowadzonej przez TNS Emnid krótko po wyborach do Bundestagu: 84% respondentów opowiedziało się za szybkim przejściem do sektora energetycznego opartego w 100% na odnawialnych źródłach energii. Jednocześnie 66% było przeciwnych spowolnieniu rozwoju tych źródeł⁴³.

Podejście do polityki klimatycznej w Polsce i w Niemczech – przyczyny różnic

Mimo najlepszych od lat stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Niemcami obydwa kraje różnią się znacznie podejściem do polityki klimatycznej, co w dłuższym okresie może zaważyć na ich współpracy na poziomie europejskim. Można wyróżnić trzy główne powody odmiennego podejścia do kwestii zmian klimatu. Przede wszystkim niższy standard życia w Polsce powoduje, że

walka z globalnym ociepleniem jest znacznie niżej na liście priorytetów obywateli Polski, niż ma to miejsce w przypadku obywateli Niemiec, nawet jeżeli w dłuższym terminie redukcja emisji dwutlenku węgla doprowadziłaby do dodatkowych korzyści wynikających ze znacznych oszczędności na poziomie krajowym (import surowców energetycznych) i indywidualnym (m.in. niższe koszty ogrzewania w wyniku inwestycji w ocieplenie budynków). Kolejnym powodem jest częste ignorowanie problemu globalnego ocieplenia w mediach. Podczas gdy alarmujące wyniki wstępnego raportu Międzynarodowego Panelu ds. Zmian Klimatu opublikowane 27 września znalazły się wśród głównych wiadomości podawanych przez niemieckie agencje informacyjne, informacja ta została w większości przypadków zignorowana przez polskie media⁴⁴.

Jednak decydującym elementem przyczyniającym się do różnicy pomiędzy polską a niemiecką polityką klimatyczną jest jej odmienne postrzeganie przez polityków w obydwu krajach – w Polsce jako kosztu i obowiązku narzuczonego przez Unię Europejską, w Niemczech jako wyzwania i szansy dla niemieckiej gospodarki. Podczas gdy przedstawiciele polskiego rządu grożą „deindustrializacją Europy” na skutek implementacji europejskiej polityki klimatycznej, rząd niemiecki mówi o miejscach pracy i oszczędnościach wynikających z inwestycji w efektywność energetyczną. Jednocześnie politycy po obu stronach granicy wydają się robić wszystko, co w ich mocy, aby te słowa stały się rzeczywistością. Stabilny system wsparcia dla alternatywnych źródeł energii doprowadził do rozwoju nowych gałęzi przemysłu w Niemczech, a eksport produktów z tego sektora przyczynił się do „reindustrializacji” niemieckiej gospodarki. Ale również przepowiednie polskich polityków wydają się znajdować odzwierciedlenie w rzeczywistości – niezdolność lub niechęć do wprowadzenia stabilnych ram prawnych, które zachęciłyby nie tylko do inwestycji w efektywność energetyczną i alternatywne źródła energii, ale także do rozwoju „zielonego” przemysłu w kraju spowodowały, że w Polsce ograniczenie emisji dwutlenku węgla może być osiągnięte w znacznym stopniu wyłącznie za pomocą produktów importowanych z zagranicy.

Tymczasem – wbrew głosom płynącym z Warszawy – właśnie europejska polityka klimatyczna może stanowić dla Polski ogromną szansę. Dzięki tańszym kosztom pracy i dostępowi do największego rynku w Europie

⁴⁰ „Bürgerprogramm 2013. Damit Deutschland stark bleibt“, FDP <http://www.fdp.de/files/408/B_rgerprogramm_A5_Online_2013-07-23.pdf>.

⁴¹ „Climate Change“ Special Eurobarometer 372, 10.2011, <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_372_en.pdf>.

⁴² Ibidem.

⁴³ „Emnid-Umfrage zur Bürger-Energiewende“ TNS Emnid, 3.10.2013, <<http://www.die-buergerenergiewende.de/wp-content/uploads/2013/10/emnid-umfrage.pdf>>.

⁴⁴ Tagesschau, 27.09.2013, <<http://www.tagesschau.de/multimedia/sendung/ts44514.html>>.

Wschodniej Polska mogłaby wiele zyskać na stworzeniu stabilnych ram prawnych, które zachęciłyby zagranicznych inwestorów do inwestowania w tym kraju⁴⁵. Ponadto ogromne dochody ze sprzedaży pozwoleń na emisję dwutlenku węgla, nie tylko tych kupowanych przez polskie firmy, ale także znacznej części z puli 12% pozwoleń na emisję kupowanych przez firmy w innych krajach⁴⁶, już zaczęły zasilać polski budżet. Od tego, w jaki sposób zostaną wykorzystane, zależy przyszłość polityki klimatycznej w Polsce i jakość współpracy pomiędzy Polską a innymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej.♦♦♦

dr Andrzej Ancygier jest pracownikiem naukowym Hertie School of Governance, wykładowcą w berlińskiej filii Uniwersytetu Nowojorskiego i na Freie Universität w Berlinie.

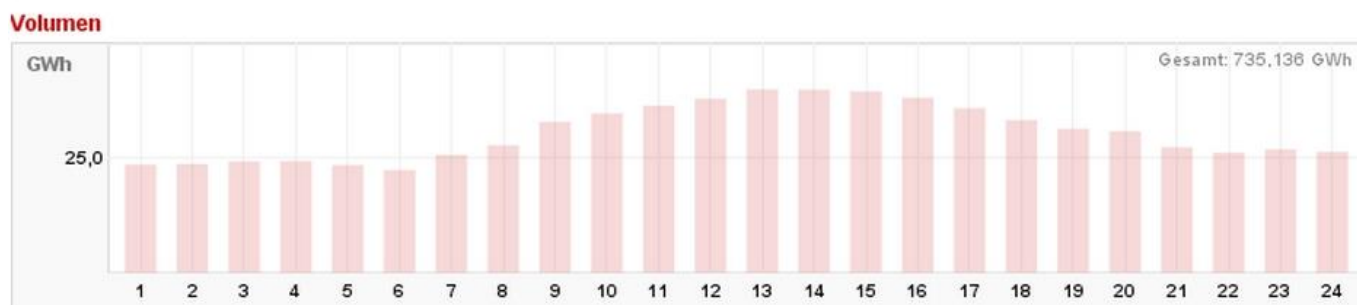
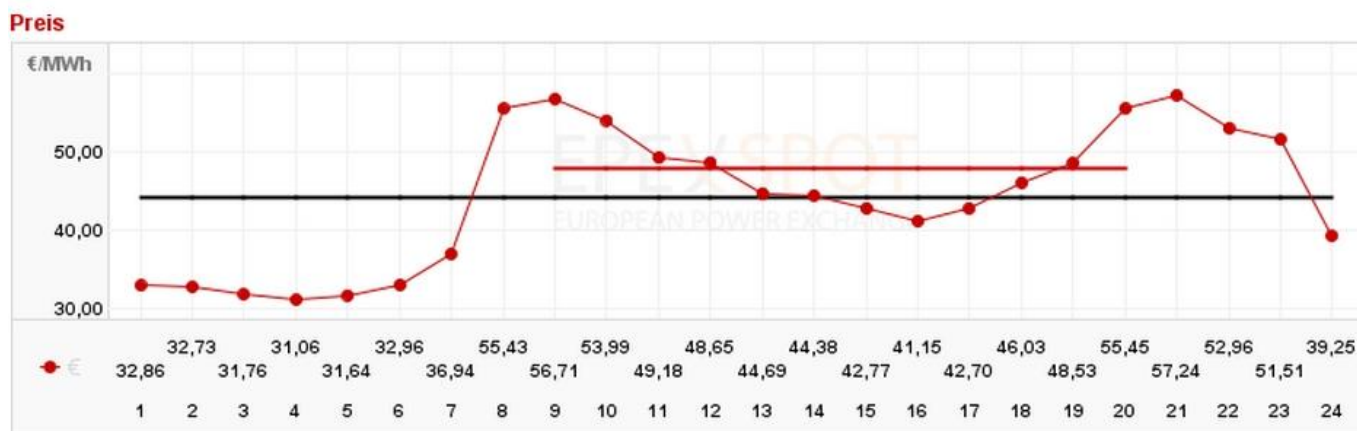
⁴⁵ „Chiny chcą inwestować w przemysł fotowoltaiczny w Polsce” ise.pl, 23.07.2013, <http://www.ise.pl/index.php?option=com_k2&view=item&id=3964:chiny-chc%C4%85-inwestowa%C4%87-w-przemys%C5%82-fotowoltaiczny-w-polsce>.

⁴⁶ „Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych”, Artykuł 10 (2) b,c.

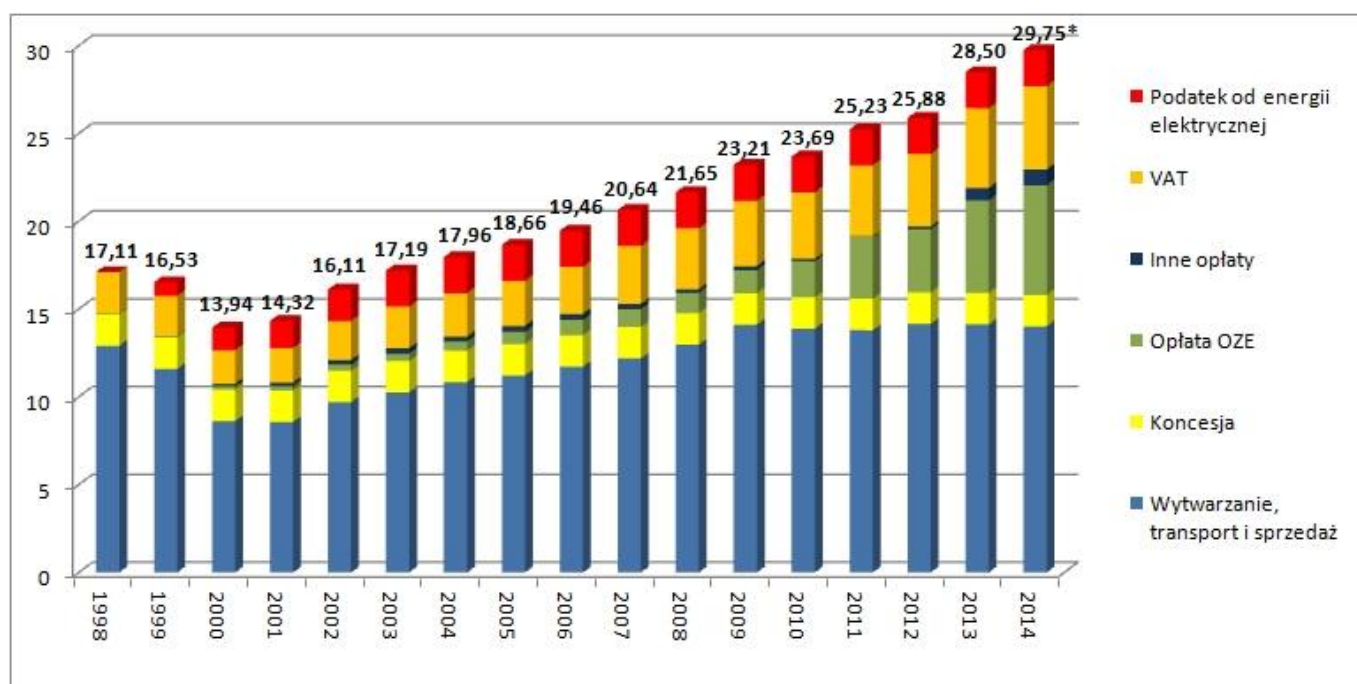
Statystyki

Ceny energii elektrycznej i na giełdzie w Lipsku 18 lipca 2013 r.

Źródło: EEX, <<http://www.eex.com>>

Elementy składowe ceny energii elektrycznej w Niemczech 1998-2014 (€/kWh)

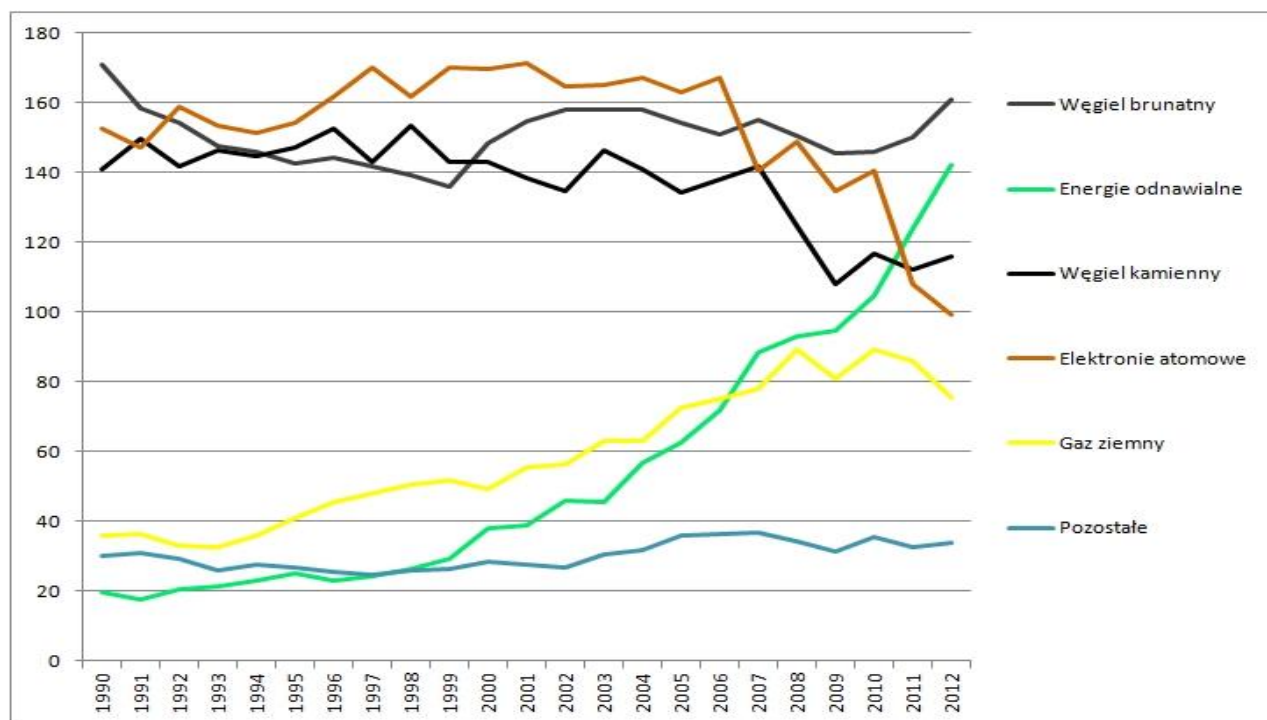

Źródło: „Erneuerbare Energien und das EEG: Zahlen, Fakten, Grafiken (2013)“ BDEW, *2014 – obliczenia własne.

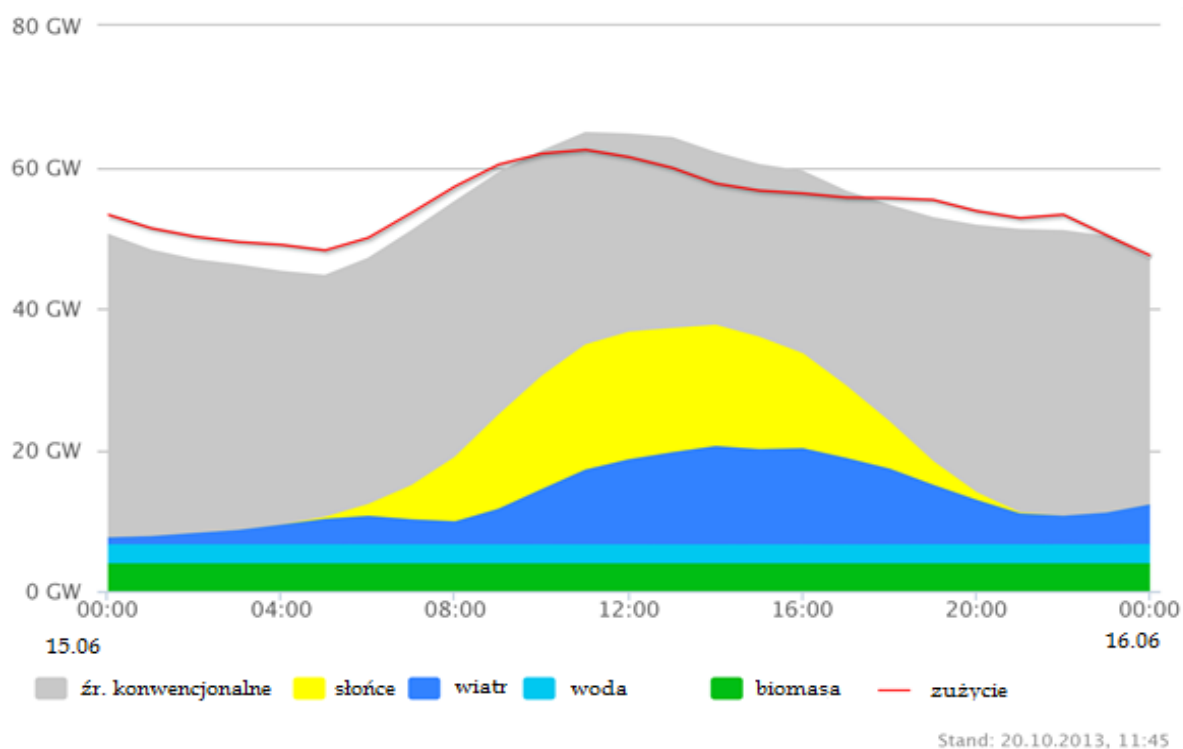
Statystyki

Miks energetyczny 1990-2012 (w GWh)

Źródło: „Bruttostromerzeugung in Deutschland von 1990 bis 2012 nach Energieträgern”, AG-Energiebilanzen.

Rola energii odnawialnych w okresie letnim: 15.06.2013

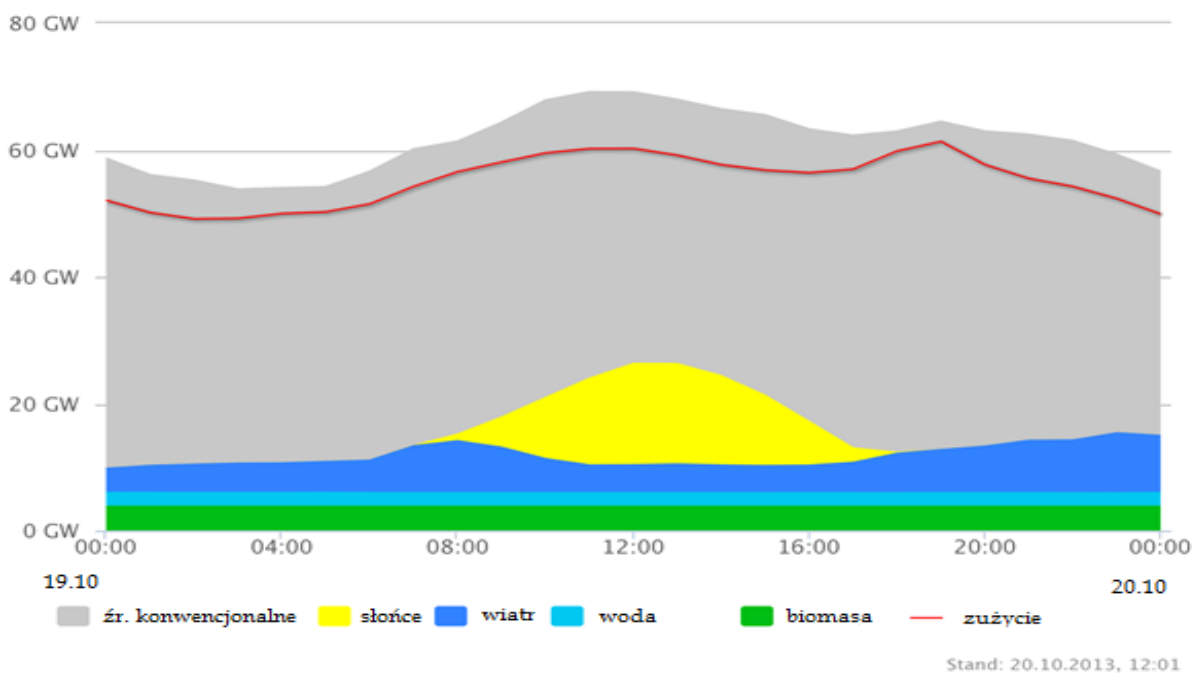
Stand: 20.10.2013, 11:45

Źródło: Agora Energiewende.

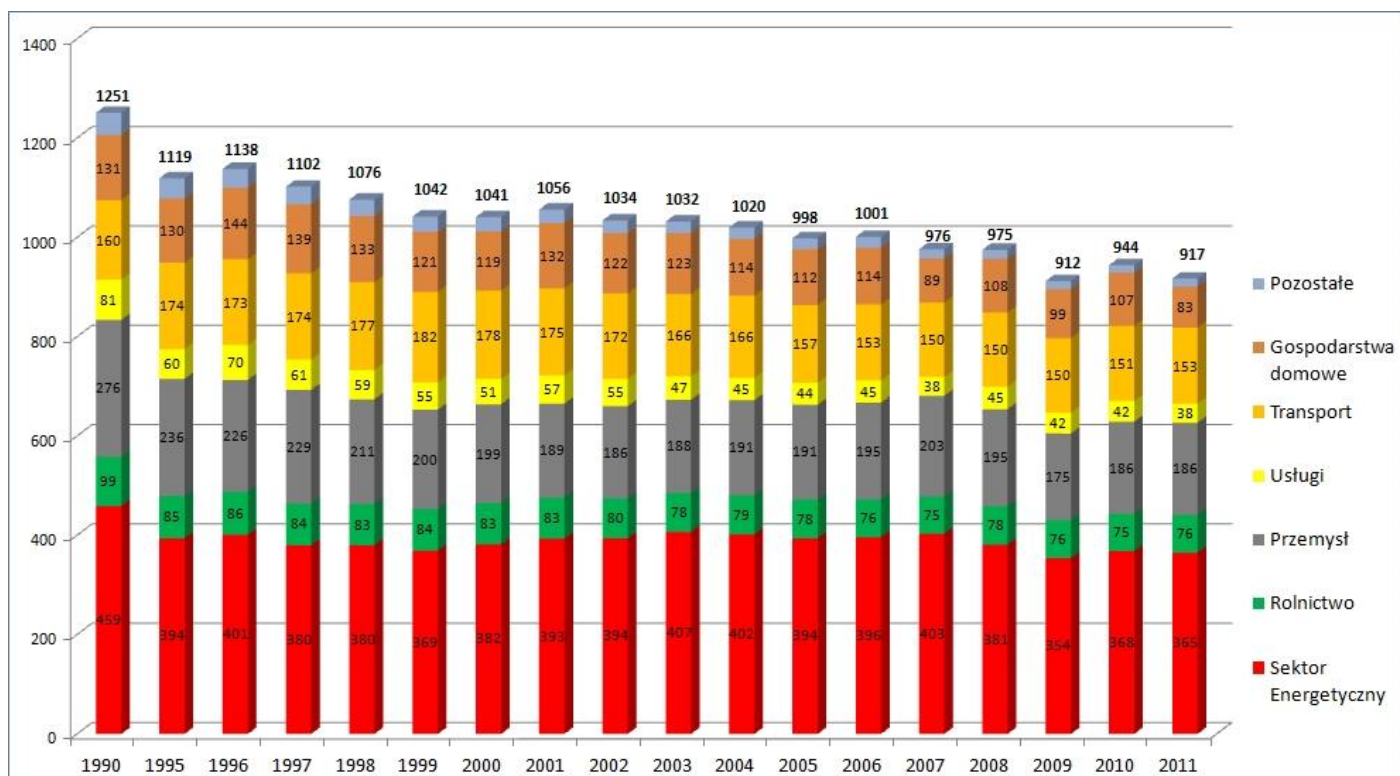
Statystyki

Rola energii odnawialnych w okresie jesiennym: 19.10.2013

Źródło: Agora Energiewende.

Emisje dwutlenku węgla z różnych sektorów gospodarki (w mln ton)

Źródło: Umweltbundesamt 2013.

Kalendarium

22.09.2013

W Niemczech odbyły się wybory do Bundestagu. Nie bez niespodzianki wybory wygrała koalicja CDU/CSU, uzyskując aż 41,5% głosów. Oznacza to zdobycie w Bundestagu aż 49,4% mandatów. Drugi najlepszy wynik osiągnęła SPD, zdobywając 25,7% głosów, co przekłada się na 30,5% mandatów. Kolejne miejsca zajęła Lewica (8,6% głosów), następnie Partia Zielonych (8,4% głosów). W Bundestagu nie znalazła się liberalna FDP, będąca dotychczasowym partnerem koalicyjnym CDU/CSU. Uzyskała ona jedynie 4,8% głosów, wynik analogiczny do Alternatywy dla Niemiec – nowego ruchu prawicowego na niemieckiej scenie politycznej.

Wynik wyborów oznacza poważną zmianę dla Angeli Merkel, która dotychczas stała na czele koalicyjnego rządu z FDP. Nowy rząd może zostać utworzony bowiem z SPD – w ramach wielkiej koalicji. Mało prawdopodobne wydaje się utworzenie rządu z Lewicą albo z Partią Zielonych. Innym rozwiązaniem jest jednak stworzenie rządu samodzielnie przez CDU/CSU. Szczegółową analizę dotyczącą wyników wyborów w Niemczech, jak również nowego rozstrzygnięcia w kwestii koalicji przedstawimy w jednym z kolejnych numerów Biuletynu Niemieckiego. Analizę sporządzi Piotr Buras.

29.09.2013

Szef Klubu Parlamentarnego SPD Frank-Walter Steinmeier został oskarżony o plagiat swojej pracy doktorskiej. Wniosek o szczegółowe zbadanie rozprawy doktorskiej polityka przez uniwersytet w Giessen wysłał jeden z ekonomistów. Jego zdaniem w jego pracy znajdują się liczne poszlaki wskazujące na plagiat. Uczelnia zobowiązała się do podjęcia kroków w celu wyjaśnienia tej kwestii.

Polityk SPD zdecydowanie odrzucił zarzuty, nazywając je absurdalnymi. Równocześnie zapowiedział, że jest zupełnie spokojny o wynik wewnętrznego postępowania uniwersyteckiego, gdyż pracę napisał w pełni samodzielnie.

Frank-Walter Steinmeier jest kolejnym politykiem niemieckim oskarżonym w ostatnim czasie o plagiat. Dość przypomnieć przypadek ministra obrony Karla-Theodora zu Guttenberga, który po skandalu związanym z plagiatem pracy doktorskiej podał się do dymisji w 2011 r. Podobnie uczyniła minister oświaty Annette Schavan w lutym 2013 r., po tym jak uniwersytet w Düsseldorfie odebrał jej tytuł doktora ze względu na odnalezione w jej pracy nieprawidłowości. Uniwersytet w Bochum wciąż natomiast bada oskarżenie o plagiat, którego miałby dokonać przewodniczący Bundestagu Norbert Lammert.

30.09.2013

Wbrew wcześniejszym prognozom sprzedaż detaliczna w Niemczech w sierpniu 2013 r. wzrosła jedynie o 0,5% w ujęciu miesięcznym. To o 0,3 pkt proc. mniej, niż spodziewali się niemieccy analitycy. To kolejne złe wyniki gospodarcze Niemiec, świadczące o tym, że kryzys gospodarczy, którym trapiąca jest Unia Europejska od 2008 r., wciąż jest groźny. Równie złe dane dotyczą produkcji przemysłowej.

Dane te ze szczególną uwagą śledzą Polacy, których Niemcy są głównym partnerem handlowym oraz największym krajem eksportowym.

03.10.2013

Niemiecki prezydent Joachim Gauck w swoim przemówieniu z okazji 23. rocznicy zjednoczenia Niemiec opowiedział się za większą rolą Niemiec na arenie międzynarodowej. Zdaniem Gaucka Niemcy powinny aktywniej włączać się

Kalendarium

w międzynarodową politykę. „Nie mogę wyobrazić sobie, że Niemcy będą się rozpychać, by mówić w imieniu innych, ale również trudno mi sobie wyobrazić, że będą pomniejszać swoją rolę, by uniknąć ryzyka i solidarności” – powiedział prezydent. Gauck zauważył jednak pewien paradoks, który staje się udziałem Niemiec – część europejskich krajów opowiada się bowiem za wzrostem roli Niemiec w Europie, niektóre natomiast obawiają się znacznego wzrostu znaczenia polityki Berlina w Europie. Zdaniem Gaucka większa rola na arenie międzynarodowej stanowi również o zwiększonej odpowiedzialności – do której Niemcy muszą się dopiero przyzwyczaić.

Jako pierwszy punkt odniesienia dla większego zaangażowania Niemiec w politykę międzynarodową Gauck określił politykę europejską, która powinna znaleźć jeszcze ważniejsze miejsce w niemieckiej polityce.

W centralnych uroczystościach w Stuttgarcie udział wzięli czołowi niemieccy politycy, obok prezydenta również kanclerz Angela Merkel oraz przewodniczący Bundestagu Norbert Lammert.

06.10.2013

Niemcy zakończyły swoją misję w Afganistanie – oddając siłom koalicyjnym swoją bazę w prowincji Kunduz. W Afganistanie wciąż pozostaje około 4 tys. niemieckich żołnierzy, którzy do końca października powinni opuścić Afganistan i wrócić do Niemiec.

W uroczystości przekazania dowództwa udział wzięli niemieccy politycy – minister obrony Thomas de Maiziere oraz minister spraw zagranicznych Guido Westerwelle. De Maiziere zauważył, że: „To był punkt zwrotny nie tylko w historii Bundeswehry, lecz także całego społeczeństwa niemieckiego”.

Rzeczywiście, społeczeństwo szczególnie negatywnie wypowiedało się wobec niemieckiej obecności w Afganistanie, a śmierć kolejnych niemieckich żołnierzy jedynie te nastroje pogarszała. W Afganistanie od 2002 r. łącznie zginęło bowiem 54 żołnierzy niemieckich.

13.10.2013

We Frankfurcie nad Menem odbywa się kolejna edycja Międzynarodowych Targów Książki. Punktem kulminacyjnym targów było przyznanie pokojowej nagrody niemieckich księgarzy. Tegoroczną laureatką została białoruska pisarka i dziennikarka Swietłana Aleksijewicz. Uzasadniając przyznanie tej nagrody właśnie Białorusince, Karl Schloegel powiedział: „Jako pisarka dysponowała przeciwko autorytarnym reżimom na postsowieckich obszarach, nie tylko na Białorusi, wyjątkowo słowem, które było wytrwałe, nieustraszone i wstrząsające”. Podkreślono również, że Aleksijewicz w bezkompromisowy sposób opisuje swoich rodaków z Białorusi, Rosji i Ukrainy, wyrażając ich cierpienia i pasję.

16.10.2013

Kanclerz Angela Merkel wyraziła głębokie zaniepokojenie losem działaczy Greenpeace, którzy zostali aresztowani przez rosyjskie władze po przeprowadzeniu akcji na Morzu Barentsa. Merkel podkreśliła, że ma nadzieję na szybkie rozwiązanie tej kwestii oraz uwolnienie ekologów.

To kolejny element niemieckiej krytyki polityki nieprzestrzegania praw człowieka w Rosji. Kwestia ta doprowadziła już do ochłodzenia na linii Berlin – Moskwa, jak również do pogorszenia się osobistych relacji Angeli Merkel z Władimirem Putinem.

Kalendarium

Działacze Greenpeace zostali aresztowani 18 września podczas akcji na platformie wiertniczej należącej do Gazpromu. Interwencję przeprowadziła rosyjska straż przybrzeżna, która oskarżyła działaczy o piractwo. Wśród aresztowanych jest 26 cudzoziemców, którzy pochodzą z 18 krajów, wśród nich również Polak.

19.10.2013

Partia Zielonych wybrała nowe stare władze partii. W związku z niezadowolającym wynikiem wyborów do Bundestagu (partia otrzymała 8,4% głosów wobec 10,7% cztery lata wcześniej) do dymisji podali się współprzewodniczący partii: Cem Oezdemir oraz Claudia Roth. W wyniku wyborów na pierwszego współprzewodniczącego ponownie wybrany został Oezdemir, natomiast drugą współprzewodniczącą została Simone Peter, działaczka partii z Kraju Saary. Partia Zielonych wzięła również udział w sondażowych rozmowach nad możliwym stworzeniem koalicji z CDU/CSU. Rozbieżności programowe okazały się jednak na tyle duże, że zrezygnowano z prowadzenia dalszych rozmów i ewentualnego utworzenia czarno-zielonej koalicji.

22.10.2013

Z najnowszych danych Federalnego Urzędu Statystycznego w Wiesbaden wynika, że w 2012 r. w Niemczech było o 64 tys. więcej Polaków niż w roku 2011. Oznacza to wzrost o 13,6%. W 2012 r. liczba cudzoziemców zamieszkujących Niemcy wzrosła o 4,1%. Większość przybyłych do Niemiec to obywatele krajów Unii Europejskiej, szczególnie krajów, które przystąpiły do UE w 2004 i 2007 r. Obok Polaków najwięcej w 2012 r. przyjechało do Niemiec Rumunów, Bułgarów i Węgrów. Z krajów nienależących do Unii Europejskiej najwięcej przybyło Chińczyków, Syryjczyków, Hindusów i Rosjan.

23.10.2013

Papież Franciszek czasowo odsunął biskupa Limburga od obowiązków. Ma to związek z burzą medialną, która wybuchła wokół kontrowersyjnego hierarchy Franza-Petera Tebarty-van Elsta. Zgodnie z doniesieniami prasowymi, jak również samymi wypowiedziami biskupa żył on ponad stan, wydając pieniądze parafialne na dobra luksusowe. Głównym zarzutem wobec biskupa jest zainwestowanie 31 mln euro w wybudowanie i luksusowe wyposażenie nowej rezydencji biskupa. Sprawą zajął się Watykan po buncie wiernych diecezji, którzy sprzeciwiali się wystawnemu życiu biskupa oraz jego malwersacjom finansowym.

Papież ma jednak zamiar poczekać na wyniki dochodzenia komisji powołanej przez niemiecki episkopat, która ma zająć się zasadnością stawianych biskupowi zarzutów. Do tego czasu biskup ma przebywać poza swoją diecezją. Równocześnie prokuratura w Hamburgu wszczęła postępowanie przeciwko biskupowi w sprawie złożenia przez niego fałszywych zeznań pod przysięgą.

23.10.2013

Niemcy zwyciężyły w postępowaniu przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przed który zostały pozwane przez Komisję Europejską. Trybunał rozstrzygnął, że dotychczasowe regulacje pozwalające na specjalną ochronę Volkswagena są zgodne z prawem Unii Europejskiej i w żadnym stopniu nie stanowią zaprzeczenia zasady swobodnego przepływu kapitału.

Kalendarium

Zgodnie z ustawą prywatyzacyjną z 1960 r. rząd Niemiec oraz rząd Dolnej Saksonii (na terenie której znajduje się centrala Volkswagena w Wolfsburgu) mają po dwóch członków rady nadzorczej oraz głos decydujący w sprawach spółki. Dzięki temu Volkswagen broniony jest przez niemiecki rząd przed wrogim przejęciem.

24.10.2013

Minister spraw zagranicznych Niemiec Guido Westerwelle zażądał od Stanów Zjednoczonych wyjaśnień na temat inwigilacji kanclerz Angeli Merkel. W związku z przedstawionymi przez tygodnik „Der Spiegel” informacjami kanclerz Merkel miała być podsłuchiwana co najmniej od 2002 r. Zdaniem Westerwellego konieczne jest szczere i wyczerpujące wyjaśnienie okoliczności inwigilowania kanclerz Merkel, jak również jednoznaczna deklaracja, że takie działania nie będą się powtarzały. Westerwelle powiedział także, że: „Ci, którzy mają do siebie zaufanie, nie podsłuchują się. Kto mimo wszystko tak postępuje, ten szkodzi przyjaźni.

Z informacji przedstawionych przez „Der Spiegel” wynika, że podsłuchiwanym miało być kilku przywódców krajów Unii Europejskiej. Temat ten zdominował również szczyt Unii Europejskiej.

Tymczasem uwagę mediów przykuła wypowiedź rzecznika Białego Domu, który powiedział, że amerykańskie służby nie kontrolują i nie będą kontrolować rozmów kanclerz Merkel. Zastanawia przede wszystkim zastosowanie czasu teraźniejszego i przyszłego – przy skrzętnym pominięciu czasu przeszłego.

Biuletyn Niemiecki

- ♦ analizuje wybrane procesy polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe mające istotny wpływ na zmiany w Niemczech
- ♦ dostarcza rzetelnych analiz polskojęzycznym czytelnikom sporządzonych przez młodsze pokolenie analityków i ekspertów
- ♦ zaprasza do dyskusji na tematy związane z Niemcami, Polską i stosunkami polsko-niemieckimi w Europie
- ♦ kierowany jest do osób zainteresowanych sprawami niemieckimi i relacjami polsko-niemieckimi na różnych płaszczyznach zawodowych i osobistych (dziennikarze, eksperci, urzędnicy administracji centralnej i lokalnej, dyplomaci, studenci itd.)
- ♦ udostępniany jest raz w miesiącu i rozsyłany drogą elektroniczną w formie PDF
- ♦ wydawany jest przez Centrum Stosunków Międzynarodowych i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej

Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM)

jest fundacją – niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym, zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi dla Polski problemami polityki międzynarodowej. W tym celu CSM prowadzi projekty badawcze, organizuje liczne konferencje i seminaria, przygotowuje raporty i analizy, publikuje artykuły i książki.

www.csm.org.pl

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN)

od 1991 roku udostępnia środki na projekty, a tym samym umożliwia zarówno polskim, jak i niemieckim partnerom realizację wspólnych przedsięwzięć. Priorytetowymi celami FWPN są projekty partnerskie realizowane na płaszczyźnie samorządowej i zacieśnienie współpracy naukowej. Poza tym fundacja zajmuje się współpracą kulturalną i wszelkimi aspektami wymiany informacji służącej pogłębieniu stanu wiedzy i jakości doniesień medialnych na temat kraju sąsiada.

www.fwpn.org.pl

Redakcja: Jędrzej Trojanowski, Tomasz Markiewicz

ISSN: 2081-5220

Kontakt: Jędrzej Trojanowski
Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa
e-mail: bn@csm.org.pl

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH
CENTER FOR INTERNATIONAL RELATIONS

Centrum Stosunków Międzynarodowych
ul. Mińska 25
03-808 Warszawa

© Centrum Stosunków Międzynarodowych, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Opinie wyrażane w Biuletynie Niemieckim są osobistym stanowiskiem autora danej analizy.

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Wszelkie prawa zastrzeżone